

Uvodno poročilo Republike Slovenije o uresničevanju Izbirnega protokola h Konvenciji o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih

Vlada Republike Slovenije je poročilo obravnavala na svoji seji dne 10. maja 2007 in ga sprejela s sklepom št. 51104-10/2007/4. Republika Slovenija je poročilo oddala dne 16. novembra 2007.

VSEBINA

	<i>Odstavek</i>
I. UVOD	1–5
II. DOLOČBE V ZVEZI S PRAVICAMI OTROK, KI JIH VSEBUJE IZBIRNI PROTOKOL H KONVENCIJI O OTROKOVIH PRAVICAH GLEDE UDELEŽBE OTROK V OBOROŽENIH SPOPADIH	6–48
1.–3. člen: Prostovoljno in obvezno služenje vojaškega roka ter izobraževanje in usposabljanje kadrov, ki se zaposlijo v Slovenski vojski	6–18
4. člen: Oborožene skupine, ki niso oborožene skupine države	19
5. člen: Nacionalna zakonodaja, mednarodne pogodbe in mednarodno humanitarno pravo	21–23
6. člen: Zakonski in drugi ukrepi za izvajanje določb protokola	24–38
7. člen: Mednarodna razvojna in humanitarna pomoč	39–48

I. UVOD*

1. Na podlagi prvega odstavka 8. člena Izbirnega protokola h Konvenciji o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih daje Republika Slovenija kot članica OZN, pogodbenica Konvencije o otrokovih pravicah in pogodbenica Izbirnega protokola svojo začetno poročilo o uresničevanju Izbirnega protokola h Konvenciji o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih.

2. Republika Slovenija je ratificirala naslednje pomembnejše mednarodne instrumente s področja zaščite otrok v oboroženih spopadih: Konvencijo ZN o otrokovih pravicah, objavljeno v Uradnem listu SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 15/90, ki jo je nasledila z Aktom o notifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni agenciji za atomsko energijo, objavljenega v Uradnem listu RS – Mednarodne pogodbe, št. 9-55/1992 (Uradni list RS 35/1992); izjava o nasledstvu konvencij OZN je bila deponirana v Sekretariatu OZN 6. 7. 1992; Generalni sekretar ZN je potrdil nasledstvo Republike Slovenije z noto 22. 10. 1992 z učinkom izjave od 25. 6. 1991 – obvestilo MZZ, objavljen v Uradnem listu RS – Mednarodne pogodbe, št. 2/93 (Uradni list RS, št. 7/93), Konvencijo Mednarodne organizacije dela št. 138 o minimalni starosti za sklenitev delovnega razmerja, objavljena v Uradnem listu SFRJ – Mednarodne pogodbe, št. 14/1982, ki jo je nasledila z Aktom o notifikaciji nasledstva glede konvencij UNESCO, mednarodnih večstranskih pogodb o zračnem prometu, konvencij mednarodne organizacije dela, konvencij mednarodne pomorske organizacije, carinskih konvencij in nekaterih drugih mednarodnih večstranskih pogodb, objavljenega v Uradnem listu RS – Mednarodne pogodbe, št. 15/92 (Uradni list RS, št. 54/92), Ženevsko konvencijo iz leta 1949 in dodatna protokola k ženevskim konvencijam o zaščiti žrtev spopadov, ki jih je nasledila z Aktom o

---

* Podatki v poročilu prikazujejo stanje do 31. 12. 2006.

notifikaciji nasledstva glede konvencij Sveta Evrope, ženevskih konvencij in dodatnih protokolov o zaščiti žrtev vojne in mednarodnih sporazumov s področja kontrole oborožitve, za katere so depozitarji tri glavne jedrske sile, Uradni list RS št. 14/92, ter Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 29/01 (Uradni list RS, št. 101/01) in Konvencijo ILO št. 182 (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 7/01 (Uradni list RS, št. 21/01).

3. Državni zbor je na seji dne 15. julija 2004 ratificiral Izbirni protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih. Objavljen je bil Uradnem listu RS – Mednarodne pogodbe, št. 23/04 (Uradni list RS, št. 85/04) in začel v Republiki Sloveniji veljati 17. 8. 2004. Zakon o ratifikaciji protokola je bil sprejet soglasno in ob tem je Državni zbor izrazil prepričanje, da ratifikacija pomeni povečanje ravni zaščite otrokovih pravic z vidika oboroženih spopadov. Republika Slovenija ni predložila nobenega pridržka k Izbirnemu protokolu h Konvenciji OZN o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih. Ob deponiranju listin o ratifikaciji Izbirnega protokola glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih je 23. septembra 2004 dala naslednjo izjavo: **»Republika Slovenija v skladu z drugim odstavkom 3. člena Izbirnega protokola izjavlja, da je minimalna starost za novačenje oseb v nacionalne oborožene sile 18 let. Minimalna starost velja enako za moške in ženske. Po ukinitvi naborniškega sistema in uvedbi poklicnega opravljanja vojaške službe je služenje v pogodbeni rezervi in nacionalnih oboroženih silah prostovoljno, ureja pa ga pogodba med obema strankama.«**

4. V zvezi s pravnim statusom Izbirnega protokola h Konvenciji o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih v notranjem pravnem redu Republike Slovenije pojasnjujemo, da Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 69/04, 69/04 in 68/2006) v 8. členu določa, da morajo biti zakoni in drugi predpisi skladni s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo, ter da se ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe uporabljajo neposredno. Drugi odstavek 153. člena Ustave Republike Slovenije nadalje določa, da morajo biti zakoni usklajeni z veljavnimi mednarodnimi pogodbami, ki jih je ratificiral Državni zbor Republike Slovenije, podzakonski predpisi pa tudi z drugimi ratificiranimi mednarodnimi pogodbami.

5. Začetno poročilo je bilo pripravljeno v skladu s smernicami in na podlagi prispevkov Ministrstva za obrambo, Ministrstva za notranje zadeve, Ministrstva za zunanje zadeve in Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Obravnavala ga je Medresorska delovna komisija za človekove pravice kot strokovno posvetovalno telo Vlade Republike Slovenije. Poslano je bilo tudi pristojnim nevladnim organizacijam.

II. DOLOČBE V ZVEZI S PRAVICAMI OTROK, KI JIH VSEBUJE IZBIRNI PROTOKOL H KONVENCIJI O OTROKOVIH PRAVICAH GLEDE UDELEŽBE OTROK V OBOROŽENIH SPOPADIH

1.–3. člen: *Prostovoljno in obvezno služenje vojaškega roka ter izobraževanje in usposabljanje kadrov, ki se zaposlijo v Slovenski vojski*

Minimalna starost in sodelovanje v sovražnostih ter obvezni in prostovoljni vključitvi v Slovensko vojsko

6. 123. člen Ustave Republike Slovenije določa, da je obramba države za državljane obvezna v mejah in na način, ki ga določa zakon. Državljanom, ki zaradi svoji religioznih, filozofskih ali humanitarnih nazorov niso pripravljene sodelovati pri opravljanju vojaških obveznosti, je omogočeno, da sodelujejo pri obrambi države na drug način (ugovor vesti vojaški dolžnosti).

7. Obrambo države oziroma dolžnosti v zvezi s tem podrobneje urejata zlasti Zakon o obrambi (Uradni list RS, št. 103/04 – uradno prečiščeno besedilo) in Zakon o vojaški dolžnosti (Uradni list RS, št. 108/02 – uradno prečiščeno besedilo).

8. Zakon o obrambi v 47. členu določa, da vojaško službo opravljajo pripadniki stalne sestave, vojaški obvezniki, ki so na služenju vojaškega roka, ter pripadniki rezervne sestave, kadar so vpoklicani v vojaško službo.

9. Stalno sestavo vojske sestavljajo poklicni pripadniki vojske, to so vojaki, podčastniki, častniki in vojaški uslužbenci (vojaške osebe) ter civilne osebe, ki delajo v vojski, vendar le-te ne opravljajo vojaške službe. Skladno s splošnimi in posebnimi pogoji, ki jih morajo izpolnjevati kandidati za poklicno opravljanje vojaške službe, lahko pogodbo o zaposlitvi sklenejo le osebe, ki so že dopolnile 18 let starosti.

10. Z vidika izvajanja vojaške dolžnosti je v Republiki Sloveniji, skladno s spremenjenim konceptom popolnjevanja Slovenske vojske (postopen prehod na poklicno vojsko), z 62. a členom Zakona o vojaški dolžnosti ter sklepom Vlade Republike Slovenije z dne 11. 9. 2003, v oktobru leta 2003 prišlo do opustitve izvajanja posameznih sestavin vojaške dolžnosti v miru. V tem okviru so se tako prenehali izvajati zdravniški in drugi pregledi ter psihološke preiskave nabornikov, nabor ter napotitve na služenje vojaškega roka oziroma opravljanje nadomestne civilne službe, obvezno služenje v rezervni sestavi vojske pa se lahko izvaja še do 31. 12. 2010. Namesto omenjenih sestavin obveznega izvajanja vojaške dolžnosti je bila državljanom dana možnost prostovoljnega služenja vojaškega roka ter pogodbenega (prostovoljnega) opravljanja vojaške službe v rezervni sestavi Slovenske vojske.

11. Podrobnejše pogoje v zvezi s prostovoljnim služenjem vojaškega roka, vključno s pogoji, ki jih morajo izpolnjevati kandidati za takšno služenje, določa Uredba o prostovoljnem služenju vojaškega roka (Uradni list RS, št. 81/03). Z vidika minimalne starosti uredba v prvem odstavku 3. člena izrecno določa, da so lahko na prostovoljno služenje vojaškega roka napoteni le kandidati po dopolnjenem 18. letu starosti in do konca koledarskega leta, v katerem dopolnijo 27 let, če so v skladu s predpisi, ki urejajo ocenjevanje zdravstvene sposobnosti za vojaško službo, ocenjeni kot sposobni ali delno sposobni za vojaško službo.

12. Smiselno enako velja tudi za pogodbeno opravljanje vojaške službe v rezervni sestavi Slovenske vojske. Tudi v tem primeru podzakonski predpis, to je Uredba o pogodbenem opravljanju vojaške službe v rezervni sestavi Slovenske vojske (Uradni list RS, št. 95/02 in 122/04), v prvem odstavku 3. člena izrecno določa, da lahko v rezervni sestavi Slovenske vojske sodelujejo moški in ženske po dopolnjenem 18. letu starosti in do konca koledarskega leta, v katerem dopolnijo ženske 40 let, moški 50 let oziroma 60 let, če so častniki. Zdaj torej zakonodaja Republike Slovenije v nobenem primeru ne omogoča, da bi se lahko v Slovensko vojsko vključili kandidati pred 18. letom starosti.

13. Zakon o vojaški dolžnosti v 62. e členu določa, da lahko Državni zbor Republike Slovenije, ob povečani nevarnosti napada na državo oziroma neposredni vojni nevarnosti ali ob razglasitvi vojnega ali izrednega stanja, odloči o ponovni uvedbi obveznega izvajanja zdravniških in drugih pregledov ter psiholoških preiskav, nabora, napotitev na služenje vojaškega roka oziroma na opravljanje nadomestne civilne službe in obveznega služenja v rezervni sestavi. Trenutno mirujoče določbe zakona glede izvajanja teh dolžnosti med drugim določajo, da se nabor praviloma opravi v koledarskem letu, v katerem nabornik dopolni 18 let, če to sam zahteva, pa lahko tudi leto dni prej. Na služenje vojaškega roka se naborniki praviloma pošljejo v koledarskem letu, v katerem dopolnijo 19 let, če pa to sami zahtevajo, pa se pošljejo na služenje vojaškega roka v prvem napotitvenem roku po vložitvi takšne prošnje, če v tem letu dopolnijo 18 let. Le v tem primeru bi torej lahko prišlo do njihove vključitve v Slovensko vojsko in teoretično tudi do njihovega sodelovanja v sovražnostih pod starostno mejo, ki jo določa izbirni protokol. Zato bo pristojno ministrstvo poskušalo navedeno problematiko rešiti z novim **Zakonom o službi v Slovenski vojski**, ki je že v postopku sprejemanja.

IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE KADROV, KI SE ZAPOSLIJO V SLOVENSKI VOJSKI

14. Slovenija nima vojaških šol, temveč se kadri, ki se pozneje zaposlijo v Slovenski vojski, izobražujejo v sistemu rednega izobraževanja. Veliko tistih, ki se pozneje zaposli na Ministrstvu za obrambo, obiskuje Fakulteto za družbene vede v Ljubljani, ki izvaja študij obramboslovja. Na nekaterih fakultetah, kot na primer na Strojni fakulteti, so tudi posebni programi izobraževanja, prilagojeni potrebam Slovenske vojske. Za nekatere oblike izobraževanja so razpisane tudi štipendije. Po končanem rednem izobraževanju kandidati končajo še šolo za podčastnike oziroma šolo za častnike, ki se izvaja v okviru programov izobraževanja Centra vojaških šol, ki deluje v okviru Generalštaba Slovenske vojske. V okviru sporazumov o sodelovanju na obrambnem in vojaškem področju, ki so sklenjeni z drugimi državami, pa se izvajajo tudi druga oblike izobraževanja.

15. Slovenija sodeluje v dveh mirovnihi operacijah Združenih narodov – v Začasni misiji Združenih narodov na Kosovu (UNMIK – United Nations Mission in Kosovo) na Kosovu in v Operaciji za nadzor premirja na Bližnjem vzhodu (UNTSO – United Nations Truce Supervision Organization) na Bližnjem vzhodu, pod mandatom OZN pa sodelujemo v EU operaciji (EUFOR – European Force) Althea v Bosni in Hercegovini ter v dveh Natovih operacijah (KFOR – Kosovo Force) Enterprise na Kosovu in ISAF (International Security Assistance Force) v Afganistanu.

16. Na Ministrstvu za obrambo oziroma Generalštabu Slovenske vojske je poseben poudarek tudi na izobraževanju in usposabljanju pripadnikov Slovenske vojske o mednarodnem humanitarnem pravu, ki poteka na več načinov. V okviru Šole za častnike in Šole za podčastnike se izvaja 30-urni program, v okviru tečajev za povišanje v činu pa še dodatni 20-urni predmet, možno pa je tudi izobraževanje v okviru specializiranih tečajev v tujini in podobno. Pripadniki Slovenske vojske, ki so napoteni na nalogo v tujini, se neposredno pred odhodom na misijo udeležijo še posebnega predavanja o mednarodnem humanitarnem pravu.

17. Na področju delovanja varnostnih sil in policije je poudarek na usposabljanju policistov, ki se vključujejo v mednarodne mirovne misije. Vsi ti policisti obvezno sodelujejo na posebnem seminarju o mednarodnem humanitarnem pravu (MHP). Vsi drugi pripadniki policije so seznanjeni s temeljnimi načeli mednarodnega humanitarnega prava in opremljeni z brošuro o mednarodnih humanitarnih standardih pri uporabi sile, ki vključuje tudi tematiko človekovih in otrokovih pravic.

18. Na področju izobraževanja je problematika MHP vključena v programe srednjih zdravstvenih šol, pravnih fakultet in Fakultete za družbene vede v Ljubljani. Na podlagi analize vključenosti vsebin MHP v programe osnovnih in splošnih srednjih šol je pripravljen pilotni program za vključevanje MHP v kurikulum (obvezne učne vsebine) gimnazij in srednjih zdravstvenih šol na podlagi projekta Mednarodnega odbora Rdečega križa »Exploring humanitarian law«. Uresničen bo v naslednjem šolskem letu.

4. člen: Oborožene skupine, ki niso oborožene sile države

19. V Republiki Sloveniji ni oboroženih skupin, ki niso oborožene sile države. Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah kazenskega zakonika iz leta 2004 (Uradni list RS, št. 40/04 – KZ-B) je bil v Kazenskem zakoniku spremenjen in dopolnjen 378. člen, ki v veljavnem besedilu določa kaznivo dejanje novačenja oseb, mlajših od osemnajst let, kakor sledi: »Kdor med vojno, oboroženim spopadom ali okupacijo, ali kdor pri izvajanju ali v podporo politiki kakšne države ali organizacije kot del velikega sistematičnega napada ukaže ali stori novačenje oseb, ki še niso stare osemnajst let, v državne ali druge oborožene sile in njihovo izrabljanje za aktivno sodelovanje pri sovražnostih, se kaznuje za zaporom najmanj desetih let.« Iz navedenega izhaja, da je kot kaznivo dejanje določeno tako novačenje mlajših od osemnajst let v državne oborožene sile kakor tudi v vsake oborožene sile.

5. člen: Nacionalna zakonodaja, mednarodne pogodbe in mednarodno humanitarno pravo

20. Na nacionalni ravni v Republiki Sloveniji k uresničevanju otrokovih pravic prispevajo Ustava Republike Slovenije in številni zakonski in podzakonski akti. Vse zakonske in podzakonske akte je Republika Slovenija navedla v prvem in drugem poročilu Republike Slovenije o uresničevanju otrokovih pravic, ki ju je poslala Odboru za otrokove pravice leta 1996 in 2003.

21. Medtem ko je bila v obdobju po osamosvojitvi države temeljna pozornost usmerjena na notifikacijo nasledstva glede aktov s področja človekovih in otrokovih pravic ter mednarodnega humanitarnega prava, ki jih je ratificirala bivša skupna država, SFR Jugoslavija, je bilo v obdobju po osamosvojitvi ključno prizadevanje, da čim bolj sprotno spremlja pripravo in sprejemanje mednarodnih instrumentov s tega področja in da sproti ratificira vse pomembnejše pogodbe. Tako je Republika Slovenija v zadnjem obdobju ratificirala sledeče konvencije oziroma akte s področja mednarodnega humanitarnega prava:

- Konvencijo o mirnem reševanju mednarodnih sporov (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 29/03 (Uradni list RS, št. 126/03));

- Konvencijo o prepovedi vojaškega ali vsakega drugega sovražnega delovanja, ki povzroča spremembe okolja (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 17/04 (Uradni list RS, št. 62/04));
- Protokol o prepovedih ali omejitvah uporabe min, min presenečenja in drugih priprav (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe št. 24/02 (Uradni list RS, št. 94/02));
- Protokol o prepovedih ali omejitvah uporabe min, min presenečenja in drugih priprav, kakor je bil spremenjen 3. maja 1996 (Protokol II, kakor je bil spremenjen 3. maja 1996), priložen h Konvenciji o prepovedi ali omejitvi uporabe nekaterih vrst klasičnega orožja, za katere se lahko šteje, da imajo čezmerne travmatične učinke ali da glede ciljev delujejo enako (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe št. 24/02 (Uradni list RS, št. 94/02));
- Protokol o eksplozivnih ostankih vojne, priložen h Konvenciji o prepovedi ali omejitvi uporabe nekaterih vrst klasičnega orožja, za katere se lahko šteje, da imajo čezmerne travmatične učinke ali da glede ciljev delujejo enako (Protokol V)(Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 22/06 (Uradni list RS, št. 129/06));
- Dodatni protokol h Konvenciji o prepovedi ali omejitvi uporabe nekaterih vrst klasičnega orožja, za katere se lahko šteje, da imajo čezmerne travmatične učinke ali da glede ciljev delujejo enako (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe št. 24/02 (Uradni list RS, št. 94/02));
- Drugi protokol k Haški konvenciji iz leta 1954 o varstvu kulturnih dobrin v primeru oboroženega spopada (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 22/03 (Uradni list RS, št. 102/03));
- Sporazum o privilegijih in imunitetah Mednarodnega kazenskega sodišča (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 19/04 (Uradni list RS , št. 71/04).

6. člen: Zakonski in drugi ukrepi za izvajanja določb protokola

22. Pri pregledu slovenske zakonodaje je Republika Slovenija pred ratifikacijo Izbirnega protokola z Zakonom o spremembah in dopolnitvah kazenskega zakonika iz leta 2004 (Uradni list RS, št. 40/04 – KZ-B) spremenila in dopolnila 378. člen Kazenskega zakonika, ki v veljavnem besedilu določa kaznivo dejanje novačenja oseb, mlajših od osemnajst let, kakor sledi: »Novačenje oseb, mlajših od osemnajst let, 378. člen – *Kdor med vojno, oboroženim spopadom ali okupacijo, ali kdor pri izvajanju ali v podporo politiki kakšne države ali organizacije kot del velikega sistematičnega napada ukaže ali stori novačenje oseb, ki še niso stare osemnajst let, v državne ali druge oborožene sile in njihovo izrabljanje za aktivno sodelovanje pri sovražnostih, se kaznuje za zaporom najmanj desetih let.*«

23. Organ za spremljanje uresničevanja in varstva človekovih pravic in svoboščin na podlagi mednarodnih aktov, ki zavezujejo Republiko Slovenijo, ustanovljen na nacionalni ravni, je Medresorska delovna komisija za človekove pravice. Sestavljajo jo predstavniki pristojnih ministrstev in nevladnih organizacij. Tudi Medresorska komisija za mednarodno humanitarno pravo, ki ima nalogo, da oblikuje dejavnosti za izvajanje mednarodnega humanitarnega prava, predvsem ženevskih konvencij iz leta 1949 in dopolnilnih protokolov iz leta 1977 kot tudi dejavnosti za razširjanje mednarodnega humanitarnega prava, spremlja problematiko otrok v oboroženih spopadih.

24. Besedilo Izbirnega protokola je objavljeno na spletni strani Ministrstva za zunanje zadeve in Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve ter objavljeno v Uradnem listu Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 85/04 – MP, št. 23/04).

Družbena integracija in psihološka pomoč otrokom žrtvam oboroženih spopadov

25. Republika Slovenija v okviru OZN podpira prizadevanja za preprečevanje spopadov in skrbi za položaj civilistov med vojno. Podpira načelo univerzalnosti, nedeljivosti in medsebojne povezanosti človekovih pravic in humanitarni intervenciji v primeru hudih, množičnih in sistematičnih kršitev človekovih pravic ter daje posebno pozornost zaščiti pravic otrok. Sodeluje v Svetu OZN za človekove pravice, kjer se obravnavajo vse konvencije s področja človekovih pravic in humanitarnega prava, ter drugih organizacijah OZN (Varnostni Svet, UNICEF idr.).

26. Republika Slovenija je tudi pozdravila in podprla pobudo italijanskega predsedstva za oblikovanje Smernic EU o otrocih in oboroženih konfliktih, ki so bile že sprejete na COHOM. Republika Slovenija je posebej pozdravila, da je v smernicah pozornost namenjena tudi

psihosocialni rehabilitaciji otrok v postkonfliktni družbi, kar pripomore k celovitemu reševanju problematike otrok v oboroženih spopadih. Poudarjen je tudi pomen regionalnih organizacij za uresničevanje teh ciljev.

27. Pomembno vlogo na področju zaščite otrok in humanitarnega prava ima Rdeči križ Slovenije, ki deluje v skladu z Ženevskimi konvencijami iz leta 1949 in dodatnima protokoloma k Ženevskim konvencijam o zaščiti žrtev spopadov. V skladu z Zakonom o Rdečem križu Slovenije pomaga oblastem pri preprečevanju in lajšanju trpljenja ljudi, zaščiti življenja in zdravja ljudi ter zagotavljanju spoštovanja človekovih pravic, posebno med oboroženimi spopadi in drugimi izrednimi stanji ter opravlja druge naloge. Rdeči križ Slovenije seznanja javnost z mednarodnim humanitarnim pravom ter širi in uresničuje načela svetovnega humanitarnega gibanja, sodeluje z zdravstveno službo in sanitetno službo oboroženih sil Republike Slovenije ter s civilno zaščito Republike Slovenije pri preskrbi poškodovanih in zbolelih ob oboroženem spopadu. Naloge, ki jih opravlja kot javno pooblastilo, so med drugim naloge službe za poizvedovanje, ki je pristojna za vse ukrepe v zvezi z identifikacijo otrok žrtev, vodi zbirke podatkov, daje podatke prizadetim posameznikom, pristojnim organom in organizacijam v državi in tujini ter vzpostavlja stike med družinskimi člani, ki so jih ločili vojna ali druga izredna stanja. Za opravljanje nalog služba za poizvedovanje zbira tudi podatke o otrocih, ločenih od staršev zaradi vojnih spopadov, otrocih, evakuiranih v tuje države, pogrešanih osebah in žrtvah naravnih in drugih nesreč. Služba za poizvedovanje pri zbiranju teh podatkov upošteva voljo ožjih sorodnikov ob upoštevanju določil Zakona o Rdečem križu, zakona o varstvu osebnih podatkov ter ženevskih konvencij.

28. V skladu s svojo humanitarno vlogo in pooblastili, ki izhajajo iz ženevskih konvencij in narave dela v vojni, je Rdeči križ Slovenije med vojno na Hrvaškem ter v Bosni in Hercegovini prevzel določene konkretne naloge pri zagotavljanju pomoči osebam z začasnim zatočiščem. Po začetku spopadov na Hrvaškem ter v Bosni in Hercegovini je Slovenija gostila več kot 160.000 začasnih beguncev (oseb z začasnim zatočiščem), med katerimi je bila polovica otrok. Zagotovljene so jim bile osnovne življenjske potrebe, kot so hrana, nastanitev v zbirnih centrih ali gostiteljskih družinah, oblačila, izobraževanje ter druge storitve in oblike pomoči, med njimi tudi psihosocialna pomoč. Rdeči križ Slovenije je prevzel celotno triažo pri namestitvi oziroma prihodu beguncev v Slovenijo. V zvezi s tem je opravljal celotno evidenco in izdajo ustreznih listin o statusu beguncev. Prevzel je tudi vlogo koordinatorja za sprejem in delitev mednarodne pomoči Republike Slovenije za begunce. Z naglim povečanjem števila beguncev in obremenitvijo strokovnih in drugih služb z izvajanjem rednih programov pa se je pokazala potreba, da se v okviru Vlade Republike Slovenije ustanovi posebna vladna služba, ki bo stalno spremljala begunsko politiko in izvajala konkretne dejavnosti pri skrbi za begunce, in sicer Urad Vlade Republike Slovenije za priseljevanje in begunce. Naloge tega urada so bile leta 2004 v skladu z Zakonom o prenosu nalog nekaterih vladnih služb na ministrstva (Uradni list RS, št. 2/2004) prenesene na Ministrstvo za notranje zadeve.

29. Otroci begunci oziroma otroci z začasnim zatočiščem so v skladu z Zakonom začasnem zatočišču (Uradni list RS št. 20/1997, 94/2000, 67/2002, 21/2004) uživali posebno skrb in zaščito, kot so pravica do brezplačnega osnovnega zdravstvenega varstva, ne le preventivnega, ampak tudi kurativnega, in brezplačnega osnovnošolskega izobraževanja v njihovem maternem jeziku ter pravico enake dostopnosti do srednješolskega in visokošolskega izobraževanja, kar je v skladu z določili Konvencije ZN o otrokovih pravicah in Svetovno deklaracijo o izobraževanju za vse. Šoloobvezni otroci z začasnim zatočiščem so se šolali v Republiki Sloveniji v skladu z učnim programom za šoloobvezne otroke.

30. V šolskem letu 1992/1993 se je osnovnošolsko izobraževanje izvajalo v njihovem maternem jeziku v 45 občinah in na 55 lokacijah in s 362 učitelji iz BiH. V letih od 1993 do 1995 se je število šol in lokacij postopoma zmanjševalo. Zmanjševanje števila učencev je povzročilo težave pri oblikovanju razredov. Poleg tega so učitelji odhajali v tretje države. Zato je Ministrstvo za šolstvo in šport v šolskem letu 1995/96 pripravilo projekt vključevanja otrok – začasnih beguncev v slovenske osnovne šole. Začasni begunci iz Bosne in Hercegovine – srednješolci, ki so se želeli vključiti v srednje šole, so bili v težavnejšem položaju kot šoloobvezni otroci. Slovenskega jezika niso obvladali, izobraževalni programi, ki so jih obiskovali v domovini, niso bili skladni s slovenskimi, največji problem pa je predstavljalo pomanjkanje prostih mest v obstoječih programih slovenskih šol. Interesi in želje staršev in mladostnikov za vključevanje v slovenske srednje šole so bile zeli veliki, zato je Ministrstvo za šolstvo in šport vsem srednjim šolam priporočilo, da na morebitna prosta mesta vključijo srednješolce – začasne begunce iz BiH. Tako so se osnovnošolski in srednješolci iz BiH vključevali v slovenski šolski sistem pod enakimi pogoji

kot slovenski državljani (brez plačila šolnine). V letih 1992–1999 se je šolalo od vključno osnovne šole, srednje in visoke šole okrog 10.000 začasni beguncev. Republika Slovenija je vse od prihoda prvih beguncev do danes vodila do tujih študentov naklonjeno politiko. Državljeni BiH so se vse do leta 1999 brez večjih ovir vpisovali na višje in visoke šole, kljub temu da bi kot tuji državljani morali plačevati šolnino.

31. V večini zbirnih centrov so delovali tudi vrtci, mala šola pa je bila organizirana v sodelovanju s Slovensko fundacijo in Visokim komisariatom OZN za begunce.

32. Otroci z začasnim zatočiščem so bili deležni tudi storitev psihosocialne pomoči, ki so jih izvajale različne nevladne organizacije in posamezniki, posebno Slovenska filantropija. Približno 70 % otrok z začasnim zatočiščem je bilo vključenih v storitvene programe svetovanja in terapije zaradi emocionalnih stisk, ki so bile posledica vojne.

33. Zdaj velja Zakon o zaščiti razseljenih oseb (Uradni list RS, št. 65/2005), ki ureja uvedbo, trajanje in prenehanje začasne zaščite razseljenih oseb, pogoje in postopke za pridobitev in prenehanje začasne zaščite ter pravice in obveznosti oseb z začasno zaščito v skladu z Direktivo Sveta Evropske unije 2001/55/ES z dne 20. 7. 2001 o najnižjih standardih za dodelitev začasne zaščite v primeru množičnega prihoda razseljenih oseb in o ukrepih za uravnoteženje prizadevanj med državami članicami pri sprejemanju takšnih oseb in ustreznih posledic.

34. Posebno kategorijo otrok predstavljajo otroci brez spremstva staršev, ki v skladu z ženevskimi konvencijami in dopolnilnima protokoloma ter s Konvencijo o otrokovih pravicah potrebujejo posebno varstvo in pomoč. V okviru akcije REUNite (ponovna združitve med vojno v Republiki Bosni in Hercegovini ločenih otrok in staršev) je bilo v Republiki Sloveniji leta 1993 evidentiranih 472 otrok z začasnim zatočiščem, približno 100 jih je bilo brez obeh roditeljev. Dosledno je bilo upoštevano načelo združevanja družin pri pogojih za vstop v Republiko Slovenijo in pri njihovem evidentiranju. V Sloveniji od leta 1999 beležimo upadanje števila otrok in mladoletnikov brez spremstva. Po podatkih Sektorja za azil (MNZ) je bilo v letu 2002 v Sloveniji 24 otrok in mladoletnikov brez spremstva prosilcev za azil; v letu 2003 34, v letu 2004 105, v letu 2005 83 in v letu 2006 20 otrok in mladoletnikov brez spremstva prosilcev za azil. Do zdaj je bil azil odobren šestim otrokom, in sicer v letih 2003, 2004 in 2005. Večina otrok (skoraj 85%) zapusti Slovenijo samovoljno in nadaljuje pot v zahodno Evropo, nekatere pa skladno z Zakonom o tujcih policija vrne v matično državo ali v državo, iz katere so prišli v Slovenijo. Tisti, ki ne zaprosijo za azil, so kot kategorija ilegalnih prebežnikov nastanjeni v Centru za tujce, kjer pa imajo še vedno možnost kadar koli izraziti namen podati prošnjo za azil in so v tem primeru pripeljani in nastanjeni v Azilnem domu, kjer vložijo prošnje za azil. Otroci brez spremstva so doslej večinoma prihajali večinoma iz Albanije, Srbije in Črne gore, Turčije in Moldavije.

Otroci in mladoletniki brez spremstva, statistični prikaz Sektorja za azil

LETO	PRISPELE PROŠNJE	REŠENE PROŠNJE	PRIZNAN STATUS
2002	24	21	0
2003	34	25	1 (AZIL IZ HUMANITARNIH RAZLOGOV)
2004	105	107	3 (1 PO ŽENEVSKI KONVENCIJI IN 2 AZIL IZ HUMANITARNIH RAZLOGOV)
2005	83	89	2 (OBA AZIL IZ HUMANITARNIH RAZLOGOV)
2006	20	26	0

Vir: Sektor za azil, Direktorat za upravne notranje zadeve, Ministrstvo za notranje zadeve.

Za otroke in mladoletnike brez spremstva, ki v Republiki Sloveniji zaprosijo za azil, veljajo predpisi, ki urejajo postopke pridobitve in prenehanja statusa begunca ali subsidiarne oblike zaščite v Republiki Sloveniji. To področje ureja Zakon o azilu (Uradni list RS, št. 51/06 – uradno prečiščeno besedilo in št. 134/06 – odločba Ustavnega sodišča Republike Slovenije). Zaradi vzpostavitve skupnega evropskega azilnega sistema pa je v pripravi nov zakon, ki bo urejal področje mednarodne zaščite in posredno tudi področje mladoletnikov brez spremstva, ki so v postopku za mednarodno zaščito. Posledično bo vsem prosilcem za azil omogočeno tudi poklicno izobraževanje in nadaljevanje šolanja na srednji stopnji.

Otroci in mladoletniki brez spremstva se v skladu s 15. a členom navedenega Zakona o azilu obravnavajo kot ranljiva skupina. Ranljivim skupinam se zagotavlja posebna nega in skrb. Gre predvsem za ukrepe pozitivne diskriminacije na področju nastanitve, zdravstvenega varstva in oskrbe. Pri nastanitvi ranljivih skupin prosilcev za azil, beguncev in oseb s priznano subsidiarno zaščito, se upošteva specifičen položaj otrok in mladoletnikov brez spremstva in se jim prilagodijo materialni pogoji sprejema, zdravstveno in psihološko svetovanje in nega. Obseg zdravstvenega varstva prosilcev za azil je natančno določen z zakonom in obsega nujno medicinsko pomoč in nujno zdravljenje. Nov Pravilnik o načinih in pogojih zagotavljanja pravic prosilcem za azil (Uradni list RS, št. 121/06) pa le-tim v posebnih primerih zagotavlja tudi dodaten obseg zdravstvenih storitev, o čemer da mnenje Medresorska strokovna delovna skupina.

Posebno varstvo mladoletnikov brez spremstva je zagotovljeno v skladu z Direktivo Sveta 2003/9/ES in Direktivo Sveta 2004/83/ES, ki sta preneseni v veljavni Zakon o azilu.

Nova ureditev mladoletnikov brez spremstva, ki zaprosijo za zaščito v Republiki Sloveniji, bo še dodatno uredila varstvo pravic te ranljive skupine, za katero veljajo še dodatna procesna jamstva. V skladu s Konvencijo o otrokovih pravicah iz leta 1989 je treba vedno upoštevati načelo otrokove največje koristi. V tem smislu je treba postopek za mednarodno zaščito izpeljati prednostno in mladoletniku postaviti zakonitega zastopnika, ki prevzame začasno vlogo skrbnika in bdi nad zakonitim izvajanjem postopka. Zakonitega zastopnika postavi krajevno pristojni center za socialno delo. Pristojni organ v dogovoru z zakonitim zastopnikom poskrbi, da so bivanje, nastanitev in oskrba prilagojeni posebnim potrebam mladoletnika brez spremstva. Vzporedno s tem pa so potrebne intenzivne dejavnosti za čimprejšnjo vzpostavitev stika z otrokovimi starši ali drugimi sorodniki. Pri iskanju staršev in svojcev je treba dejavno vključiti medvladne organizacije (predvsem UNHCR) in diplomatsko-konzularna predstavništva. Načinodenja postopka je treba prilagoditi otrokovi starosti in stopnji duševnega razvoja.

Želimo poudariti, da so otroci in mladoletniki brez spremstva v Azilnem domu nastanjeni v posebnem nastanitvenem oddelku, ki ga vodi ustrezno usposobljen javni uslužbenec (psiholog ali socialni delavec). Strokovna delavka je ves čas v stiku s skrbniki, ki jih mladoletnikom brez spremstva dodeli Center za socialno delo Vič in so prostovoljci Slovenske filantropije.

V organizaciji društva KLJUČ in v okviru projekta PATS so vsi mladoletniki brez spremstva vključeni v informiranje glede trgovine z ljudmi in preprečevanja spolnega nasilja. Prav tako se redno udeležujejo dejavnosti, ki jih v Azilnem domu izvajajo psihosocialne službe in nevladne organizacije.

Psihosocialna služba Azilnega doma je skupaj s Slovensko filantropijo zasnovala tudi projekt vključevanja mladoletnikov brez spremstva v formalno obliko izobraževanja PUM (projektno učenje za mlade). Na ta način se mladoletniki brez spremstva kot ranljiva skupina prosilcev za azil vključujejo v organizirano obliko dejavnosti.

V okviru Sektorja za azil deluje tudi varnostna služba, ki je prisotna vsak dan 24 ur, zlasti pa skrbi za zaščito tistih prosilcev za azil, ki so nastanjeni na oddelku za mladoletnike brez spremstva. Tako doslej nismo zaznali nobenih nevarnosti ali njihove morebitne izpostavljenosti trgovini z ljudmi.

Če je kateri koli prosilec za azil (tudi mladoletnik brez spremstva) izrazil željo po poklicnem ali kakem drugem izobraževanju (tudi gimnazija ali druga srednja šola), je Sektor za azil v sodelovanju z Ministrstvom za šolstvo in šport tako željo tudi uresničil.

7. člen: Mednarodna razvojna in humanitarna pomoč

35. Slovenije je bila še do nedavnega prejemnica uradne pomoči, z vstopom v EU pa se je pridružila oblikovalcem in izvajalcem evropske razvojne politike. Kot dejavni člen mednarodne skupnosti se je zavezala k skupnim prizadevanjem za oblikovanje sveta, kjer bodo uveljavljena načela globalnega miru in varnosti, socialnih in človekovih pravic, pravičnega gospodarstva in trgovine ter uravnoteženega razvoja.

36. V letih 2002 in 2003 je Slovenija za mednarodno razvojno sodelovanje namenila med 0,07 in 0,08 odstotkov bruto nacionalnega prihodka, v letu 2004 pa 0,1 odstotka BNP (tudi za otroke žrtve oboroženih spopadov). Trenutno namenja 0,11 % BDP. Republika Slovenija je na zasedanju

Sveta EU junija 2005 sprejela zavezo, da bo do leta 2010 za uradno razvojno pomoč (ODA) namenila vsaj 0,17 % in do 2015 0,33 % BDP. Tako bo dosegla zastavljeni cilj in postopoma povečevala odstotek BDP za uradno razvojno pomoč.

37. Slovenija svojo razvojno pomoč daje dvostransko in prek mehanizmov in okvirov EU ali mednarodnih organizaciji. Svojo dvostransko sodelovanje gradi predvsem na tistih področjih, kjer je že dokazala svoje sposobnosti in prednosti. Poleg geografskega položaja se je kot prednostno področje dejavnosti izkazalo tudi področje družbenih storitev in zaščita, vključno s pomočjo otrokom prizadetim v vojnih konfliktih. Velja poudariti, da je Slovenija dejavna pri rehabilitaciji žrtev oboroženih konfliktov v regiji (Ustanova Skupaj – regionalni center za psihosocialno dobrobit otrok), na področju razminiranja (Mednarodni sklad za razminiranje – ITF), pri gradnji zmogljivosti na področju javnih financ (Center of Excellence in Finance – CEF) ter usposabljanju in izobraževanju podjetnikov (Mednarodni center za podporo podjetništva – ICPE).

38. Vlada Republike Slovenije, Mestna občina Ljubljana in nevladna organizacija Slovenska filantropija so leta 2002 ustanovili **Ustanovo Skupaj – regionalni center za psihosocialno dobrobit otrok**. Zasnovana je z namenom zaščititi otroke in izboljšati njihovo psihosocialno počutje na območjih, prizadetih zaradi oboroženih spopadov, terorističnih napadov, naravnih ali tehničnih nesreč in zaradi njihovih neugodnih socialnih okoliščin. Ustanova Skupaj izvaja dejavnosti v regijah Jugovzhodne Evrope, Iraka in Severnega Kavkaza:

- psihosocialni trening za učitelje, namenjen krepitevi njihovih zmogljivosti za pomoč otrokom s posebnimi potrebami, travmatiziranim otrokom in drugim emocionalno prizadetim otrokom ter izboljšanju psihosocialnega ozračja na celotni šoli;
- izobraževanje zdravstvenih delavcev, ki jim bo pomagalo pri psihološki pomoči otrokom in staršem v službah osnovnega zdravstvenega varstva;
- razvoj prostovoljnega dela kot skupnostnega vira psihosocialne pomoči otrokom in adolescentom, ki potrebujejo pomoč;
- razvijanje prostovoljnega dela otrok in mladine, s katerim želimo okrepiti te skupine, razviti pri njih socialno odgovornost in preprečevati psihosocialne motnje;
- razvijanje in podpora ustanovam za varovanje duševnega zdravja otrok;
- organizacija konferenc in seminarjev za izmenjavo izkušenj in modelov dobre prakse med državami ter razvijanje skupnih projektov;
- izdajanje strokovne literature.

39. Po začetku spopadov v Iraku se je dejavnost Ustanove Skupaj razširila tudi na to območje. Prišlo je do oblikovanja slovensko-avstrijske pobude za humanitarno pomoč, in sicer programa psihosocialne pomoči otrokom in družinam, prizadetih zaradi oboroženih spopadov v Iraku, katerega cilj je, da se s pomočjo posebnega izobraževanja lokalni strokovnjaki, učitelji, zdravstveni delavci, starši in drugi mentorji, ki se ukvarjajo z otroki, usposobijo za izvajanje različnih dejavnosti za psihosocialno rehabilitacijo otrok. Za izvedbo slovensko-avstrijskega projekta pomoči otrokom v Iraku je vlada v sklopu slovenske humanitarne pomoči prispevala 31 milijonov SIT (129.360,71 EUR), Avstrija pa 48 milijonov SIT (200.300,45 EUR).

40. Republika Slovenija podpira programe, ki naj bi prispevali k dolgoročnemu razreševanju konfliktnih situacij in zahtevajo vzpostavljanje medsebojnih odnosov na podlagi razumevanja različnih kultur in vrednot, saj je to edino, kar lahko dolgoročno prispeva k zmanjšanju nesoglasij ter omogoči vzpostavitev normalnega družbenega življenja, zgrajenega na demokratičnih načelih. Kot bodoči nosilci odločanja v konfliktnih družbah so prav otroci tisti, ki se najlažje sporazumevajo in razvijejo tolerantne medsebojni odnos. S tem namenom je bil organiziran poletni tabor za palestinske in izraelske otroke. Projekt »**Izraelski in palestinski otroci v Sloveniji**« je projekt slovenske vlade, za izvedbo pa sta poskrbela izvajalec Rdeči križ Slovenije (RKS) in podizvajalec društvo Kulturni vikend (KV). RKS je za izvedbo projekta v Mladinskem zdravilišču in letovišču Debeli Rtič zagotovil nastanitve, prehrano in osnovno zdravstveno oskrbo otrok in spremljevalcev. Društvo KV je za projekt pripravilo in izvedlo program, ki je vključeval športne in umetniške delavnice, socialne igre, pogovore, načrtovano druženje z vrstniki v Sloveniji, obisk osnovnih šol in spoznavanje Slovenije. Skupina 26 najstnikov, starih od 14 do 16 let, od tega 14 Izraelcev in 12 Palestincev, izraelska spremljevalka in palestinski spremljevalec, so bili v Sloveniji junija 2004. Sredstva za izvedbo projekta so znašala nekaj čez 8 milijonov SIT (33.383,41 EUR).

41. Slovenija daje svojo humanitarno pomoč tudi prek mednarodnih organizacij, ki imajo široko mrežo izpostav in tako lahko pomoč doseže večino prizadetega območja in prebivalstva. Slovenija prispeva k programom UNICEF, Mednarodne federacije društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca, Karitas, sodeluje pa tudi z organizacijami, kot so UNHCR, Zdravniki brez meja, ITF in Mreža za človekovo varnost.

42. Problematika otrok v oboroženih konfliktih je vsebovana tudi v **načrtu dejavnosti** slovenskega predsedovanja **Mreži za človekovo varnost** (junij 2006–maj 2007). Ustanova Skupaj, Ministrstvo za zunanje zadeve ter Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve so od **30. novembra 2006 do 2. decembra 2006 na Brdu pri Kranju v Sloveniji organizirali** konferenco **Preprečevanje nasilja nad otroki in človekova varnost**. Namen konference je bil predstaviti študijo ZN o nasilju nad otroki, problematiko otrok žrtev oboroženih spopadov ter modele dobre prakse pri razvijanju pomoči otrokom in njihovim družinam v povojnih okoliščinah.

43. **Maja 2003 je Republika Slovenija postala tudi članica Posvetovalnega sveta WSP International** in s tem polnopravna članica te organizacije. Med rednim letnim zasedanjem Posvetovalnega sveta (11. in 12. maja 2004) je Republika Slovenija podpisala Memorandum o soglasju med Vlado Republike Slovenije in WSP International. Memorandum predvideva letna posvetovanja med WSP International in Republiko Slovenijo ter po potrebi seminarje za usposabljanje osebja iz Slovenije na temo pristopi organizacije k postkonfliktnemu utrjevanju miru. **Slovenija deluje v WSP International kot donatorka** od leta 2004. V 2004 je Slovenija za aktivnosti organizacije namenila 50.000 USD (36.153,29 EUR), v letu 2005 pa 70.000 USD (50.614,61 EUR).

44. S problematiko otrok vojakov se sicer v izobraževalni in drugi aktivnosti v praksi še nismo srečali, tudi ne med bivanjem beguncev iz Bosne in Hercegovine v Sloveniji. Pred dvema letoma je o tej temi Rdeči križ Slovenije pripravil v okviru Študentske arene zelo odmevno okroglo mizo. V zadnjem obdobju se s tem vprašanjem posredno srečujejo učitelji pri projektih psihosocialne pomoči otrokom, ki jo izvaja Ustanova Skupaj.